

Sag C-49/23**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

1. februar 2023

Forelæggende ret:

Satversmes tiesa (Letland)

Afgørelse af:

31. januar 2023

Appellanter for Satversmes tiesa:

AZ

*IDream OÜ**Produktch Engineering AG*

BBP

*Polaris Consulting Ltd***Appelindstævnt:**

Latvijas Republikas Saeima (Republikken Letlands parlament)

Hovedsagens genstand

Bedømmelse af, om artikel 631, stk. 3, i Kriminālprocesa likums (strafferetsplejeloven) er i overensstemmelse med artikel 92, første punktum, i Latvijas Republikas Satversme (Republikken Letlands forfatning).

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

I medfør af artikel 267 TEUF ønsker den forelæggende ret oplyst: i) om den i hovedsagen omtvistede bestemmelse om muligheden for at appellere retsafgørelser i sager om ulovligt opnåede formuegoder er omfattet af

anvendelsesområdet for direktiv 2014/42/EU og rammeafgørelse 2005/212/RIA, ii) om begrebet »afgørelse om konfiskation« både omfatter retsafgørelser, hvorved det fastslås, at formuegoder er erhvervet ulovligt, og der anordnes konfiskation heraf, og retsafgørelser, hvorved sagen om ulovligt opnåede formuegoder indstilles, iii) om en bestemmelse, som ikke anerkender, at personer med tilknytning til formuegoderne har ret til at anfægte afgørelser om konfiskation, er i overensstemmelse med Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og direktiv 2014/42, og iv) såfremt en sådan bestemmelse skal anses for at være uforenelig med EU-retten, om dens retsvirkninger består indtil det tidspunkt, der fastsættes af den forelæggende ret.

Præjudicielle spørgsmål

1.1. Er en national bestemmelse, hvorefter en national ret træffer afgørelse om konfiskation af udbytte fra strafbart forhold i en særskilt sag vedrørende de ulovligt opnåede formuegoder, som er adskilt fra hovedstraffesagen, inden det fastslås, at der er begået en strafbar handling, og en person er fundet skyldig heri, idet der i den særskilte procedure også træffes afgørelse om konfiskation på grundlag af materiale udskilt fra straffesagen, omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2014/42, navnlig artikel 4, og for rammeafgørelse 2005/212, navnlig artikel 2?

1.2. Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, skal begrebet »afgørelse om konfiskation« som omhandlet i direktiv 2014/42, navnlig artikel 8, stk. 6, andet punktum, da opfattes således, at dette begreb ikke kun omfatter retsafgørelser, hvorved det erklæres, at formuegoderne er erhvervet ulovligt, og der anordnes konfiskation heraf, men også retsafgørelser, hvorved sagen om de ulovligt opnåede formuegoder indstilles?

1.3. Såfremt det andet spørgsmål besvares benægtende, er en bestemmelse, som ikke fastsætter, at personer med tilknytning til formuegoderne har ret til at anfægte afgørelser om konfiskation, da forenelig med chartrets artikel 47 og artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42?

1.4. Skal princippet om EU-rettens forrang fortolkes således, at dette princip er til hinder for, at en medlemsstats forfatningsdomstol, hvor der er anlagt et søgsmål om forfatningsstridighed til prøvelse af en national bestemmelse, som er fundet uforenelig med EU-retten, erklærer, at retssikkerhedsprincippet finder anvendelse, og at denne bestemmelses retsvirkninger består midlertidigt indtil det tidspunkt, der er fastsat i nævnte domstols afgørelse som det tidspunkt, hvor den omtvistede bestemmelses retsvirkninger ophører?

Anførte EU-retlige forskrifter

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«): artikel 47, stk. 1, og stk. 2, første punktum.

Rådets rammeafgørelse 2005/212/RIA af 24. februar 2005 om konfiskation af udbytte, redskaber og formuegoder fra strafbart forhold (herefter »rammeafgørelsen«): tiende betragtning og artikel 1, 2 og 4.

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/42/EU af 3. april 2014 om indefrysning og konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbart forhold i Den Europæiske Union (herefter »direktiv 2014/42«): 9., 15., 22. og 38. betragtning og artikel 1, stk. 1, artikel 2, stk. 4, artikel 3, artikel 4 og artikel 8, stk. 1 og 6.

Retspraksis

Domstolens udtalelse af 8. marts 2011, 1/09 (udkast til aftale om Domstolen for Europæiske Patenter og EF-patenter), EU:C:2011:123, punkt 84.

Domstolens dom af 19. marts 2020, »Agro In 2001«, C-234/18, EU:C:2020:221, præmis 56 og 57.

Domstolens dom af 28.10.2021, Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, præmis 36, 37 og 41.

Domstolens dom af 16. december 1976, Rewe-Zentralfinanz og Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, præmis 5.

Domstolens dom af 14. september 2010, Akzo Nobel Chemicals og Akros Chemicals mod Kommissionen, C-550/07 P, EU:C:2010:512, præmis 113.

Domstolens dom af 12. februar 2015, Baczó og Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, præmis 42.

Domstolens dom af 27. februar 2014, Pohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, præmis 51.

Domstolens dom af 5. december 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, præmis 39.

Domstolens dom af 14. januar 2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo og Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, præmis 47 og 48.

Domstolens dom af 22. juni 2021, Latvijas Republikas Saeima (Strafpoint for færdselsforseelser), C-439/19, EU:C:2021:504, præmis 132 og 133.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis

Store Afdeling, 28. juni 2018, G.I.E.M. S.r.l. m.fl. mod Italien, sag nr. 1828/06, §§ 211, 223-225 og 233.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 12. maj 2015, Gogitidze m.fl. mod Georgien, sag nr. 36862/05, §§ 102 og 103.

Anførte internationale forskrifter

Konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder: artikel 6 og 7.

Anførte nationale forskrifter

Latvijs Republikas Satversme (Republikken Letlands forfatning): artikel 92, første punktum, hvorefter enhver skal kunne forsvare sine rettigheder og interesser for en upartisk domstol.

Krimināllikums (straffeloven): artikel 70.¹⁰, artikel 70.¹¹, stk. 1, og artikel 70.¹³, stk. 1.

Kriminālprocesa likums (strafferetsplejeloven): artikel 380, artikel 626, artikel 627, stk. 1-4, artikel 628, artikel 629, stk. 2 og 6, artikel 630, stk. 1, 2 og 4 (denne bestemmelses stk. 4 har været gældende siden den 3.11.2022), og artikel 631, stk. 1, 3 og 4 (denne bestemmelses stk. 4 har været gældende siden den 3.11.2022).

Strafferetsplejelovens artikel 631, stk. 3 (herefter »den omtvistede bestemmelse«), fastsætter følgende: »Efter at have prøvet søgsmålet eller klagen kan retten ophæve afgørelsen truffet af rajona (pilsētas) tiesa [distriktsdomstol] og træffe den afgørelse, som er omhandlet i denne lovs artikel 630. Denne afgørelse kan ikke appelleres.«

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den omtvistede bestemmelse fremgår af kapitel 59 i straffelovens 11. del, som fastsætter reglerne for sager om ulovligt opnåede formuegoder. I henhold til denne bestemmelse kan den for straffesagen ansvarlige med henblik på en hensigtsmæssig afklaring af de formuespørgsmål, der opstår i straffesagens indledende fase, og af procesøkonomiske hensyn, udskille det materiale fra straffesagen, der vedrører ulovligt opnåede formuegoder, og indlede en procedure for at afklare, om de hidrører fra ulovlige aktiviteter. I et sådant tilfælde forelægger den for sagen ansvarlige dette materiale for en ret i første instans, som afgør, om formuegoderne er opnået ulovligt. Hvis retten finder, at formuegoderne er opnået ulovligt, afgør den, hvad der skal ske med dem, herunder om de skal konfiskeres. Der kan iværksættes appel ved apgabaltiesa (appeldomstol) til prøvelse af afgørelsen truffet af retten i første instans. Den omtvistede bestemmelse fastsætter, at appeldomstolen kan ophæve afgørelsen truffet af retten

i første instans og træffe afgørelse om de ulovligt opnåede formuegoder, idet denne afgørelse ikke kan appelleres.

- 2 Som følge af det af appellanterne anlagte søgsmål om forfatningsstridighed ved Satversmes tiesa (forfatningsdomstolen, herefter »den forelæggende ret«) er denne ret stillet over for spørgsmålet om, hvorvidt de omtvistede bestemmelser er i overensstemmelse med forfatningens artikel 92, første punktum. Appellanterne har for Satversmes tiesa (forfatningsdomstolen) gjort gældende, at de omtvistede bestemmelser ikke er i overensstemmelse med forfatningens artikel 92, første punktum, sammenholdt med chartrets artikel 47, artikel 8, stk. 1 og 6, i direktiv 2014/42 og artikel 4 i rammeafgørelse 2005/212.
- 3 I Letland er der blevet indledt straffesager, som endnu befinder sig i forundersøgelsesfasen, om formodet hvidvask af penge i stort omfang mod hver af de parter, der har anlagt søgsmålet ved Satversmes tiesa (forfatningsdomstol). I disse straffesager er disse appellanternes faste ejendom, midler eller økonomiske ressourcer blevet beslaglagt. I alle disse sager besluttede den for sagen ansvarlige at indlede en sag om ulovligt opnåede formuegoder vedrørende de beslaglagte formuegoder og at overføre materialet om de ulovligt opnåede formuegoder til den ret, hvor sagen verserede.
- 4 Ved afgørelser truffet af Ekonomisko lietu tiesa (domstol i handelsretlige sager) blev det i fire af disse sager fastslået, at formuegoderne ikke var opnået ulovligt, og sagerne om disse formuegoder blev indstillet. I forlængelse af anklagemyndighedens indsigelser mod disse afgørelser fastslog Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (appeldomstolen for regionen Riga, afdelingen for strafferetlige sager) i alle disse sager, at de ulovlige formuegoder, midlerne og de finansielle aktiver var opnået ulovligt, og anordnede konfiskation heraf.
- 5 I en af de nævnte sager fastslog Ekonomisko lietu tiesa (domstol i handelsretlige sager), at en del af midlerne var opnået ulovligt og anordnede konfiskation heraf, idet den indstillede sagen med hensyn til den anden del. Efter at have prøvet den appel, der var iværksat af den for sagen ansvarlige med hensyn til den del af rettens afgørelse, hvorved sagen blev indstillet, fastslog afdelingen for strafferetlige sager ved Rīgas apgabaltiesas (appeldomstolen for regionen Riga), at midlerne var opnået ulovligt, og anordnede konfiskation heraf.
- 6 I en af de ovenfor anførte sager om ulovligt opnåede formuegoder var det således allerede ved afgørelse truffet af retten i første instans blevet fastslået, at en del af formuegoderne var udbytte fra strafbart forhold og kunne konfiskeres, mens det samme blev fastslået for så vidt angår den resterende del ved afgørelse truffet af appeldomstolen. I de øvrige sager var det imidlertid kun ved appeldomstolens afgørelse, at det blev fastslået, at formuegoderne var udbytte fra strafbart forhold og skulle konfiskeres. I henhold til den omtvistede bestemmelse kan appeldomstolens afgørelser ikke appelleres.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 7 Appellanterne for Satversmes tiesa (forfatningsdomstol) har gjort gældende, at den omtvistede bestemmelse forhindrer dem i at iværksætte kassationsappel til prøvelse af appeldomstolens afgørelser. De har tilføjet, at det dermed ikke er muligt for dem at efterprøve, om denne ret overholdt de processuelle regler og anvendte de materielle bestemmelser korrekt, da den traf de afgørelser, hvorved den anordnede konfiskation af formuegoderne. Dette er særlig relevant i de sager, hvor retten i første instans indstillede sagen om de ulovligt opnåede formuegoder, og det kun var appeldomstolen, som traf afgørelse om, at formuegoderne var opnået ulovligt, og anordnede konfiskation heraf.
- 8 Appellanterne for Satversmes tiesa (forfatningsdomstol) har gjort gældende, at det også er muligt at sikre en hensigtsmæssig løsning af de formuespørgsmål, der opstår i straffesagerne, samt at tilgodese de procesøkonomiske hensyn på anden vis, f.eks. ved at indføre en kassationsinstans i sager om ulovligt opnåede formuegoder og fastsætte frister for behandlingen af retsmidlerne, eller ved at begrænse appeldomstolens kompetence, idet det bestemmes, at appeldomstolen kan stadfæste afgørelsen i første instans eller ophæve den og hjemvise spørgsmålet om, hvorvidt formuegoderne hidrører fra kriminalitet, til retten i første instans med henblik på fornyet behandling. Det synes ikke holdbart, at princippet om procesøkonomi har forrang i forhold til andre principper. Desuden må dette princip ikke begrænse retten til en retfærdig rettergang uforholdsmæssigt.
- 9 Appellanterne er af den opfattelse, at direktiv 2014/42 i henhold til artikel 4, stk. 2, finder anvendelse på alle sager om ulovligt opnåede formuegoder, og at ejerne af de pågældende formuegoder har ret til at være omfattet af de garantier, der er fastsat i dette direktivs artikel 8. Den garanti, der fremgår af artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42, hvorefter der skal gives mulighed for at indbringe afgørelsen om konfiskation for domstolene, skal anses for en ufravigelig betingelse og sikres i alle sager, hvori der anordnes konfiskation af formuegoder. Eftersom de formuegoder, der tilhører appellanterne for Satversmes tiesa (forfatningsdomstol), i det væsentlige er blevet erklæret at være udbytte fra strafbart forhold ved appeldomstolens afgørelse, skal de pågældende afgørelser ifølge appellanterne anses for »afgørelser om konfiskation« som omhandlet i direktiv 2014/42.
- 10 Appellanterne har for Satversmes tiesa (forfatningsdomstol) henvist til det forhold, at en sag om ulovligt opnåede formuegoder i Letland ikke er en civil sag, idet den derimod på grundlag af beviser, der foreligger i en straffesag, indledes, før der er konstateret en strafbar handling, og før nogen er fundet skyldig i en sådan. I Letland er anvendelsen af konfiskation således knyttet til begåelsen af en strafbar handling, idet sagen om ulovligt opnåede formuegoder føres på grundlag af beviser, som er udskilt fra den strafferetlige hovedsag.

- 11 Ifølge det organ, som vedtog de omtvistede bestemmelser, Parlamentet, er disse bestemmelser i overensstemmelse med forfatningens artikel 92, første punktum.
- 12 Ifølge dette organ kan en sådan sag, eftersom sagen om ulovligt opnåede formuegoder udgør en undtagelse fra den måde, hvorpå formuespørgsmål afgøres i den strafferetlige hovedsag, behandles i henhold til andre regler, som tager sigte på at sikre en hurtig og effektiv gennemførelse af deres formål. Den ordning, der er fastsat i den omtvistede bestemmelse, er et af midlerne til at sikre en hurtig og effektiv afgørelse af formuespørgsmålene. Spørgsmålet om, hvorvidt et formuegode er opnået ulovligt og kan konfiskeres, kan nemlig behandles i to instanser, idet hver af disse instanser skal foretage en uafhængig bedømmelse af, hvorfra formuegodet hidrører, ved at vurdere de faktiske omstændigheder og de underliggende retlige spørgsmål i sagen.
- 13 Parlamentet har endvidere anført, at der hverken af artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder eller af forfatningens artikel 92, første punktum, fremgår en forpligtelse til at indføre en kassationsinstans for sager om ulovligt opnåede formuegoder eller til at sikre muligheden for at anfægte afgørelser, hvorved appeldomstolene fastslår, at formuegoderne er opnået ulovligt og kan konfiskeres. Staten har en skønsmargin til at indføre appelinstanser og fastlægge procedurene for appel alt efter sagens type. Spørgsmålet om, hvorvidt der i sager om ulovligt opnåede formuegoder skal indføres en kassationsinstans, som kun kan behandle spørgsmål om den korrekte anvendelse af de materielle og processuelle regler, er således ikke et retligt spørgsmål, men derimod et spørgsmål om hensigtsmæssighed, som det tilkommer lovgiver at afgøre.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 14 I retspraksis fra den forelæggende ret anerkendes det, at der ved fastlæggelsen af de nationale bestemmelser indhold og ved anvendelsen af disse bestemmelser skal tages hensyn til EU-retten, som styrker demokratiet, og den fortolkning heraf, som anlægges i Domstolens praksis.
- 15 Den omtvistede bestemmelse udgør en del af den lovgivning, som fastsætter reglerne for sager om ulovligt opnåede formuegoder. Det fremgår af retspraksis fra den forelæggende ret, at i sager om ulovligt opnåede formuegoder har personer med tilknytning til de pågældende formuegoder ret til en retfærdig rettergang som fastsat i forfatningens artikel 92, første punktum. En retfærdig rettergang omfatter navnlig to principper, nemlig en »upartisk domstol« i den forstand, at sagen behandles af et uafhængigt retsligt organ, og en »retfærdig proces« i den forstand, at sagen behandles efter en passende procedure i overensstemmelse med retsstatsprincippet. En retfærdig rettergang forstået som en retslig procedure, der er passende og i overensstemmelse med retsstatsprincippet, omfatter retten til at iværksætte en appel.

- 16 Den forelæggende ret har fastslået, at forfatningens artikel 92, første punktum, ikke forpligter staten til at fastsætte en ret til at iværksætte kassationsappel til prøvelse af retsafgørelser i alle kategorier af sager. Imidlertid skal staten fastlægge en juridisk ramme og en procedure for at appellere retsafgørelser, således at denne procedure gør det muligt for borgerne at beskytte deres legitime rettigheder og interesser effektivt. Staten har også en positiv forpligtelse til at sikre en effektiv beskyttelse af rettigheder i sager om ulovligt opnåede formuegoder, hvilket bl.a. indebærer, at borgerne tillægges processuelle garantier med henblik på beskyttelsen af deres ejendomsret.
- 17 For at kunne afgøre, om den i den foreliggende sag omtvistede bestemmelse er i overensstemmelse med forfatningens artikel 92, første punktum, skal den forelæggende ret undersøge, om denne bestemmelse sikrer, at en person med tilknytning til formuegoderne har mulighed for at forsvare sin ejendomsret effektivt. Det er navnlig nødvendigt at vurdere, om lovgiver havde beføjelse til at vedtage en regel, som ikke fastsætter en mulighed for at anfægte afgørelser truffet af appeldomstolen, selv om disse er de første afgørelser i en sag, hvorved det fastslås, at formuegoderne er opnået ulovligt og kan konfiskeres. Henset til at de omtvistede bestemmelser udgør en del af den lovgivning, som fastsætter reglerne for sager om konfiskation af udbyttet fra strafbart forhold, er chartrets artikel 47, direktiv 2014/42 og rammeafgørelse 2005/212 relevante for denne vurdering.
- 18 Ifølge den forelæggende ret er de strafbare handlinger, der er genstand for de straffesager, hvorfra sagerne om ulovligt opnåede formuegoder udskilles, omfattet af de strafbare handlinger, som omhandles i den lovgivning, der henvises til i artikel 3 i direktiv 2014/42, og således omfattet af dette direktivs anvendelsesområde. Desuden er den straf, der er fastsat for disse strafbare handlinger, en frihedsstraf af en varighed på mellem tre og tolv år.
- 19 Domstolen har fastslået, at direktiv 2014/42 og den heri omhandlede rammeafgørelse 2005/212 er en retsakt, som forpligter medlemsstaterne til at indføre minimumsregler om konfiskation af redskaber og udbytte fra strafbare forhold for at lette den gensidige anerkendelse af afgørelser om konfiskation, som træffes af et retsligt organ som led i en straffesag. Direktiv 2014/42 regulerer ikke konfiskation af redskaber og udbytte fra ulovlige aktiviteter, som anordnes af en ret i en medlemsstat i forbindelse med eller efter en retssag, der ikke går ud på at fastslå, at der er begået en eller flere strafbare handlinger, eller ikke følger umiddelbart efter en sådan konstatering. En sådan konfiskation er nemlig ikke omfattet af de minimumsregler, som dette direktiv fastsætter i overensstemmelse med direktivets artikel 1, stk. 1, og dets bestemmelser henhører således under medlemsstaternes kompetence, som nævnt i 22. betragtning til direktivet, til at fastsætte mere vidtgående beføjelser i national ret. Derfor skal den forelæggende ret vurdere, om direktiv 2014/42 og den heri omhandlede rammeafgørelse 2005/212 finder anvendelse på en juridisk ramme såsom indholdet af strafferetsplejelovens kapitel 59.

- 20 I den foreliggende sag har den omtvistede bestemmelse sammenhæng med den procedure, der er fastsat i strafferetsplejelovens kapitel 59, hvorefter det fastslås ved en retsafgørelse, at formuegoderne er opnået ulovligt. Sagerne om ulovligt opnåede formuegoder er således separate og særskilte sager, og rettens afgørelse træffes inden rettens endelige afgørelse i straffesagen. Der er tale om en separat og særskilt procedure, hvor retten kun skal vurdere det ene spørgsmål, som sagen drejer sig om: formuespørgsmålet. I disse sager træffes der ikke afgørelse om en persons skyld, men derimod om, hvorvidt formuegoderne hidrører fra kriminalitet eller har forbindelse til en strafbar handling (*in rem*-sager), idet der træffes endelig afgørelse om formuespørgsmålene. Såfremt straffesagens forundersøgelserfase omfatter en sag om ulovligt opnåede formuegoder, hvori retten fastslår, at formuegoderne er opnået ulovligt, træffer retten i hovedstraffesagen endnu ikke afgørelse om, hvad der skal ske med disse formuegoder. I sager om ulovligt opnåede formuegoder foretages der ikke en bedømmelse af personens skyld, og disse sager er ikke baseret på en domfældelse.
- 21 Således kan direktiv 2014/42 og den heri omhandlede rammeafgørelse 2005/212 muligvis fortolkes således, at de ikke finder anvendelse på bestemmelserne i strafferetsplejelovens kapitel 59, idet det ved retsafgørelsen erklæres, at formuegoderne er opnået ulovligt, inden det konstateres, at der er begået en strafbar handling, og inden en person er fundet skyldig i denne handling.
- 22 Menneskerettighedsdomstolen har i forbindelse med vurderingen af, om en konfiskation uden domfældelse svarer til en straf som omhandlet i artikel 7 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, fastslået, at udgangspunktet for en sådan vurdering er, om konfiskationen gennemføres efter en afgørelse, hvorved personen er fundet skyldig i en strafbar handling. Imidlertid indgår også andre faktorer i denne vurdering, såsom procedurens karakter og formål og konfiskationens omfang samt naturen af denne procedure som defineret i national lovgivning og den måde, hvorpå den anvendes.
- 23 I henhold til lettisk ret udskilles det materiale, der udgør grundlaget for tilknytningen mellem formuegoderne og den strafbare handling eller for, at formuegoderne hidrører fra kriminalitet, fra en straffesag vedrørende en strafbar handling, som befinder sig i forundersøgelserfasen. Imidlertid er konklusionerne om tilknytningen mellem formuegoderne og den strafbare handling eller om, at formuegoderne hidrører fra kriminalitet, i denne separate sag bl.a. baseret på materialet i straffesagen, som samles i hovedstraffesagen, som vedrører konstateringen af den strafbare handling, og hvori en person findes skyldig i at have begået denne strafbare handling.
- 24 Artikel 4, stk. 2, i direktiv 2014/42 fastsætter, at dette direktiv under visse omstændigheder også finder anvendelse i tilfælde, hvor der er indledt en straffesag vedrørende en strafbar handling, men ikke er sket domfældelse i straffesagen. Der foreligger ikke retspraksis fra Domstolen vedrørende denne bestemmelse.

- 25 Af denne bestemmelse, sammenholdt med artikel 2, stk. 4, i direktiv 2014/42, kan det muligvis udledes, at direktiv 2014/42 under visse omstændigheder også finder anvendelse på konfiskation af udbytte fra strafbart forhold uden domfældelse. Endvidere tyder ordlyden af artikel 4, stk. 2, i direktiv 2014/42 navnlig på, at de heri anførte grunde til ikke at gennemføre konfiskationen ikke er opregnet udtømmende.
- 26 Dermed kan fortolkningen af direktiv 2014/42 og rammeafgørelse 2005/212 i den foreliggende sag føre til modstridende konklusioner hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt den specifikke sag om konfiskation er omfattet af medlemsstaternes kompetence, som omhandlet i 22. betragtning til direktiv 2014/42, og hvorvidt disse bestemmelser dermed ikke finder anvendelse på en sådan sag.
- 27 Selv om Domstolen ved forskellige lejligheder har fortolket artikel 4, stk. 1, i direktiv 2014/42 og artikel 2, stk. 1, i rammeafgørelse 2005/212, herunder i forbindelse med nationale bestemmelser, som fastsætter konfiskation af udbytte fra strafbare forhold uden domfældelse, er ingen af disse bestemmelser hidtil blevet fortolket i forbindelse med en sag om konfiskation af ulovligt opnåede formuegoder som fastsat i national ret, idet denne sag ikke gennemføres som led i en civil sag, men indledes på grundlag af en række beviser, som foreligger i en straffesag, inden der er konstateret en strafbar handling, og inden en person er fundet ansvarlig for en sådan strafbar handling. Det følger af Domstolens praksis, at den korrekte fortolkning og anvendelse af direktiv 2014/42 og rammeafgørelse 2005/212, henset til deres formål om at forbedre proceduren for konfiskation af formuegoder i straffesager i Den Europæiske Union, i forbindelse med de foreliggende faktiske og retlige omstændigheder ikke fremgår med en sådan klarhed, at der ikke er rimelig tvivl om disse bestemmelsers anvendelsesområde.
- 28 Hvis de regler for konfiskation af ulovligt opnåede formuegoder, der er fastsat i strafferetsplejelovens kapitel 59, er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2014/42 og den heri omhandlede rammeafgørelse 2005/212, er medlemsstaterne forpligtede til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de personer, der berøres af de i dette direktiv fastsatte foranstaltninger, har ret til effektiv domstolsbeskyttelse og til en upartisk domstol for at sikre deres rettigheder.
- 29 Det fremgår af 38. betragtning til direktiv 2014/42, at dette direktiv respekterer de grundlæggende rettigheder og overholder de principper, som anerkendes i chartret, og bør gennemføres i overensstemmelse med disse rettigheder og principper. Chartrets artikel 47, stk. 1, fastsætter, at enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænkede, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i denne artikel. De grundlæggende rettigheder, der er fastslået i chartrets artikel 47, bekræftes af direktiv 2014/42, navnlig artikel 8, stk. 6, andet punktum, hvorefter medlemsstaterne giver mulighed for, at en person, som en afgørelse om konfiskation er rettet mod, kan anfægte afgørelsen om konfiskation ved domstolene.

- 30 I henhold til lettisk ret kan retten i første instans i sager om ulovligt opnåede formuegoder beslutte at indstille sagen, hvis den fastslår, at de fremlagte beviser er utilstrækkelige til at godtgøre, at formuegoderne har tilknytning til en strafbar handling, eller til at det kan anses for sandsynliggjort, at formuegoderne hidrører fra kriminalitet.
- 31 Der kan iværksættes appel til prøvelse af den afgørelse, som er truffet af retten i første instans, ved appeldomstolen, som kan: 1) stadfæste afgørelsen truffet af retten i første instans, 2) ophæve afgørelsen truffet af retten i første instans, hvorved det blev fastslået, at formuegodet er opnået ulovligt, og at det er muligt at konfiskere det, og indstille sagen om de ulovligt opnåede formuegoder, eller 3) ophæve afgørelsen truffet af retten i første instans, hvorved sagen om de ulovligt opnåede formuegoder blev indstillet, og erklære, at formuegodet er opnået ulovligt og kan konfiskeres. Appeldomstolens afgørelse kan ikke appelleres.
- 32 I Letland er det således muligt at behandle sager om ulovligt opnåede formuegoder i to retsinstanser, og der er ikke mulighed for at iværksætte kassationsappel til prøvelse af appeldomstolens afgørelser. Selv om retten i første instans har indstillet sagen om de ulovligt opnåede formuegoder, idet den ikke har fundet det bevist, at disse formuegoder hidrører fra kriminalitet, kan appeldomstolen fastslå, at formuegoderne er opnået ulovligt, og anordne konfiskation heraf.
- 33 Bestemmelserne i direktiv 2014/42 fastsætter ikke en specifik regel vedrørende den faktiske situation, der ligger til grund for den foreliggende sag, altså sager, hvori det retslige organ i første instans har truffet en afgørelse, hvorved sagen om de ulovligt opnåede formuegoder indstilles, men denne afgørelse ophæves af appeldomstolen, som træffer en afgørelse, hvorved det fastslås, at formuegoderne er opnået ulovligt, og anordner konfiskation heraf. I den foreliggende sag skal det derfor afklares, hvorledes begrebet »afgørelse om konfiskation«, som anvendes i artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42, skal fortolkes.
- 34 På den ene side kan det hævdes, at artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42 kræver, at den person, hvis formuegoder er blevet konfiskeret, har ret til at appellere denne afgørelse til et retsligt organ, uanset om der er truffet afgørelse om at indstille sagen om de ulovligt opnåede formuegoder, eller der er truffet en afgørelse, hvorved det fastslås, at formuegoderne er opnået ulovligt, og der anordnes konfiskation heraf. Denne fortolkning vil føre til den konklusion, at den omtvistede bestemmelse allerede garanterer, at appellanterne for Satversmes tiesa (forfatningsdomstolen) har ret til at appellere afgørelsen om konfiskation til en domstol, og dermed garanterer deres ret til effektive retsmidler.
- 35 På den anden side kan artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42 fortolkes således, at det skal sikres, at personen har mulighed for at appellere den afgørelse om konfiskation, som har medført en endelig berøvelse af formuegoder. Artikel 2, nr. 4), i direktiv 2014/42 definerer nærmere bestemt begrebet »konfiskation« som en endelig berøvelse af formuegoder. Den definition af ordet »konfiskation«, som

anvendes i andre EU-retsakter om konfiskation af formuegoder, ligner den, der fremgår af artikel 2, nr. 4), i direktiv 2014/42. F.eks. fastsætter artikel 2, nr. 2), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2018/1805 af 14. november 2018 om gensidig anerkendelse af afgørelser om indefrysning og afgørelser om konfiskation, at en »afgørelse om konfiskation« er en endelig sanktion eller foranstaltning, som er pålagt af en domstol efter en retssag vedrørende en strafbar handling, og som medfører endelig berøvelse af en fysisk eller juridisk persons formuegoder. Tilsvarende fremgår det af artikel 1, fjerde led, i rammeafgørelse 2005/212, at der ved »konfiskation« forstås en sanktion eller en foranstaltning, der pålægges af en domstol efter en retssag vedrørende en eller flere kriminelle handlinger, og som medfører en endelig berøvelse af formuegoder.

- 36 Denne fortolkning af artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42 fører muligvis til den konklusion, at begrebet »afgørelse om konfiskation« er begrænset til afgørelser truffet af et retsligt organ, som medfører en endelig berøvelse af et formuegode. En retsafgørelse, hvorved en sag om ulovligt opnåede formuegoder indstilles, selv om der er mulighed for, at formuegoderne bliver konfiskeret, kan imidlertid ikke anses for en »afgørelse om konfiskation« som omhandlet i artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42. I den foreliggende sag er det dermed kun appeldomstolens afgørelse, hvorved det blev fastslået, at de formuegoder, der tilhørte appellanterne for *Satversmes tiesa* (forfatningsdomstolen), var opnået ulovligt, og hvorved der blev anordnet konfiskation heraf, idet denne afgørelse i henhold til den omtvistede bestemmelse ikke kan appelleres, der kan anses for en »afgørelse om konfiskation« som omhandlet i denne EU-retlige bestemmelse.
- 37 Under hensyntagen til den situation, der skal bedømmes i den foreliggende sag, kan der dermed drages forskellige konklusioner med hensyn til fortolkningen af artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42. Domstolen har allerede tidligere afklaret, hvorledes begrebet »konfiskation« som omhandlet i artikel 2, nr. 4), i direktiv 2014/42 skal fortolkes, men har ikke udtalt sig om, hvorledes begrebet »afgørelse om konfiskation«, som anvendes i artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42, skal fortolkes. For at afgøre den foreliggende sag, er det således nødvendigt at afklare indholdet af begrebet »afgørelse om konfiskation«, som fremgår af artikel 8, stk. 6, andet punktum, i direktiv 2014/42, nærmere bestemt, om det kun er en afgørelse, hvorved det fastslås, at et formuegode er opnået ulovligt, og at det er muligt at konfiskere dette formuegode, der kan anses for at være en afgørelse om konfiskation, eller om dette også gælder en afgørelse, hvorved et retsligt organ indstiller en sag om et ulovligt opnået formuegode.
- 38 Såfremt den i den foreliggende sag omtvistede bestemmelse er omfattet af anvendelsesområdet for den anførte EU-retlige bestemmelse, er det således uklart, om en national retsregel, som af hensyn til en hurtig og effektiv afgørelse af formuespørgsmålene ikke fastsætter, at personen med tilknytning til formuegoderne har ret til at anfægte en afgørelse truffet af en appeldomstol, selv om den pågældende afgørelse er den første afgørelse i sagen, hvorved det fastslås, at et formuegode er opnået ulovligt, og at det er muligt at konfiskere dette

formuegode, og retten i første instans i denne sag har besluttet at indstille sagen om de ulovligt opnåede formuegoder, er i overensstemmelse med retten til effektive retsmidler som fastsat i chartrets artikel 47 og med den garanti, som er fastsat i artikel 8, stk. 6, i direktiv 2014/42, hvorefter der skal gives mulighed for at anfægte afgørelsen om konfiskation ved domstolene.

- 39 Den forelæggende ret anmoder desuden Domstolen om at besvare spørgsmålet om, hvor længe retsvirkningerne af den omtvistede bestemmelse består.
- 40 I henhold til artikel 32, stk. 1, i Satversmes tiesas likums (lov om forfatningsdomstolen) er en dom afsagt af den forelæggende ret endelig og kan fuldbyrdes fra afsigelsen heraf. Imidlertid kan den forelæggende ret i henhold til artikel 31, nr. 11, i lov om forfatningsdomstolen i sin dom angive det tidspunkt, hvor den omtvistede bestemmelses retsvirkninger ophører. For at fastslå det konkrete tidspunkt, hvor den omtvistede bestemmelses retsvirkninger ophører, vurderer den forelæggende ret, om der er grunde til, at den omtvistede bestemmelse skal erklæres ugyldig med tilbagevirkende kraft. På den anden side kan den forelæggende ret, hvis den konkluderer, at lovgiver har brug for tid til at vedtage nye regler, træffe afgørelse om, at den omtvistede bestemmelses retsvirkninger ophører på en fremtidig dato. Ved fastlæggelsen af det tidspunkt, hvor den omtvistede bestemmelses retsvirkninger skal ophøre, bør der både tages hensyn til retssikkerhedsprincippet på den ene side og bestemte personers grundlæggende rettigheder på den anden side.
- 41 Ifølge Domstolens praksis vil den kun undtagelsesvis i henhold til et almindeligt retssikkerhedsprincip, der er sikret i Unionens retsorden, finde anledning til at begrænse borgernes mulighed for at påberåbe sig den således fortolkede bestemmelse med henblik på anfægtelse af tidligere i god tro stiftede retsforhold. En sådan begrænsning kan kun antages at bestå på grundlag af selve den dom, der afgør fortolkningsspørgsmålet.
- 42 Ifølge den forelæggende ret skal det i hovedsagen tages i betragtning, at konfiskationen af de ulovligt opnåede formuegoder gennemføres for at beskytte en vigtig samfundsinteresse og har til formål at sikre retsstatsprincippet.
- 43 Den regel, som tillod den for sagen ansvarlige at udskille materiale om ulovligt opnåede formuegoder fra straffesagen og indlede en sag vedrørende disse formuegoder med henblik på en hensigtsmæssig løsning af de formuespørgsmål, der var opstået i forundersøgellesfasen af straffesagen og af procesøkonomiske hensyn, har været i kraft siden den 1. oktober 2005. Den omtvistede bestemmelse har været i kraft siden den 1. juli 2009. De retsforhold, som vil blive berørt af den forelæggende rets endelige afgørelse i hovedsagen, er således talrige. Såfremt de ulovligt opnåede formuegoder konfiskeres, vil de pågældende midler blive overført til statens budget. Således er den omtvistede bestemmelse nært knyttet til statens budget, og hvis det fastslås, at den omtvistede bestemmelse tidligere var ugyldig, kan dette have negative konsekvenser for statsbudgettets stabilitet og forringe retssikkerheden.

- 44 Den retlige stabilitet er en væsentlig bestanddel af retssikkerhedsprincippet, som bl.a. kræver ikke blot en reguleret retslig procedure, men også en juridisk holdbar afgørelse af denne procedure. Den omtvistede bestemmelse skal anses for lovlig, og i sin gyldighedsperiode skal den anvendes af de statslige myndigheder i alle sager om ulovligt opnåede formuegoder.
- 45 På baggrund af det ovenfor anførte er det nødvendigt at afklare, om retssikkerhedsprincippet og princippet om EU-rettens forrang, såfremt den omtvistede bestemmelse ikke opfylder de krav, der følger af forfatningens artikel 92, første punktum, chartret, direktiv 2014/42 og rammeafgørelse 2005/212 skal fortolkes således, at der på baggrund af hovedsagens omstændigheder kan anlægges den betragtning, at det i denne bestemmelses gyldighedsperiode er muligt at anvende bestemmelsen og midlertidigt opretholde retsvirkningerne af denne anvendelse indtil det i den forelæggende rets afgørelse fastlagte tidspunkt, hvor den omtvistede bestemmelses retsvirkninger ophører.